

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

7. AVGUSTA

ŠTEV. 32

Zavarovanje živine

V občini Dragomir so ustanovili zadržno mlekarno. Ko je le-ta poslovala že precej mesecev v splošno zadovoljnost zadrušnikov, skliče ustanovitelj Valentin nekega dne člane na izredno posvetovanje v važni zadevi. Pozdravil je prijateljsko družbo in ji govoril: Da boste z mlekarno zadovoljni, o tem nisem nikoli dvomil. Danes pa sem vas naprosil sem, da se posvetujemo o nadaljnem koraku. Glejte, cenjeni zborovalci, naša živina bo v bodoče močno prikljubila v vrednosti, zato moramo misliti na to, kako bi se zavarovala v primeru nesreč pred prevelikimi izgubami. Tudi za srednjega in večjega kmetovalca pomeni pogin kake večje živine (krave, vola, konja) prav znatno izgubo kapitala. Utegne se pa zgoditi, da pogine tudi več glav živine zaporedoma; izguba je v tem primeru še bolj boleča. Za naše manjše stanovske tovariše, pri katerih je par koz ali krava-edinka hraniteljica vse družine, pa lahko postane pogin ene same živali v hlevu naravnost usoden; denarja za nakup nove živine ni, izreja teleta v molzno žival pa traja dolgo. Mnogokrat trpi zaradi bolezní ali pogina živine obdelovanje zemlje in v gospodinjstvu manjka najpotrebnejšega — mleka. Vsemu temu se lahko v glavnem izognemo s pomočjo »živinskega zavarovanja«. Je že res, da v našem kraju nesreče pri živini niso ravno prepogostne, toda posamezni primeri se dogajajo vsako leto, in tisti, ki ga zadene, ima veliko škodo, ki bi bila pa, ako bi jo porazdelili na vse posestnike v razmerju števila njihove živine, prav znosna in neznatna. Seveda nekaj škode ima prizadeti gospodar v vsakem primeru; kajti živinske zavarovalnice plačujejo večinoma le tri četrtine od cenilne vrednosti poginule živali. To je pa tudi na vso moč pametno in upravičeno; hoče biti namreč pobuda za vse živinorejce, da z vso skrbnostjo pazijo na zdra-

vje svojih živali. A če dobi ponesrečeni tri četrtine vrednosti takoj v gotovini izplačane, potem mu ni ravno težko preboleti izgube. Namesto konja si lahko kupi krepko žrebe, namesto krave brejo telico in kmalu je izguba pozabljena. Pa boste rekli: »Saj so na svetu tudi velike splošne zavarovalnice, ki prevzamejo tudi zavarovanje živine.« Na to bi si usojal odvrniti takole: Vsi veste, da je življenje in zdravje in delo živine mnogo manj odvisno od narave in zunanjih vplivov kakor pa so od njih odvisni kmetovalčevi posevki, njegovi vinogradi in sadni vrtovi. Zato tudi bolezni živine niso samo posledica zunanjih vplivov (narave), ampak tudi neposrednih vplivov gospodarja samega: kako je urejen in snažen hlev, kako ravna z živino in jo krmi, jeli jo da pravočasno cepiti proti nalezljivim boleznim ali ne, kako zdravi obolele živali, ali loči živino z nalezljivo boleznijo takoj od zdrave, ali skrbi za razkuženje (desinfekcijo) takih hlevov in podobno. — Vse to je pa vzrok, da zavarovanje živine proti bolezni in poginu zasebne zavarovalnice le nerade sprejemajo; naravna posledica je, da so take zavarovalnice drage, da zahtevajo visoke premije. Največkrat znaša premija 4% od cenilne vrednosti; če je torej krava vredna recimo 4000 din, je treba plačati od nje vsako leto 160 din zavarovalnine, od konja pa, ki je cenjen n. pr. na 6000 dinarjev, je letna premija 240 din. Zraven so pa še drugi stroški: pristopnina, strošek za polico itd. Zato je edino pravilno, da izvedejo živinsko zavarovanje ali občine ali tudi večje upravne enote (banovine, država), ali pa živinorejci sami v obliki »zavarovalnih zadrug«. Te zadruge delujejo bistveno ceneje. Saj znašajo pri njih upravni stroški komaj 4% od plačanih premij, dočim ne gredo pri večjih družbah skoraj nikoli pod 25 odstotkov. Če torej znaša vsota vplačanih

premijs recimo 10.000 din, ima zadružna zavarovalnica za odškodovanje pri pone-srečeni živini na razpolago 9600 din, naj-boljše velike družbe pa samo 7500 din, mnoge celo samo 6000 din. Jasno je, da morajo to izgubo pri upravi izravnati višje premije. — Za manjše krajevne za-varovalne zadruga pa govori razen ce-nejše uprave še cela vrsta drugih pred-nosti. Vsi člani zavarovalne zadruga so dolžni sebi in drugim, da nadzorujejo drug drugega glede ravnanja in oskrbo-vanja živine; ta kontrola je pri manjših zavarovalnicah, kjer se vsi člani dobro poznajo med seboj, vse drugače lahka, kakor pa pri velikih zavarovalnicah, ki imajo člane po vsej državi; tu sploh ni mogoča. Važno je tudi to: Če se zgodi pri živini nesreča, se zadruga ne drži raz-ličnih mučnih in dolgotrajnih formalnosti (zunanosti, zvitihi paragrafov), ampak tovariško in pošteno presodi in tako se tudi živali, ki so sposobne za uživanje, mnogo bolje vnovčijo. Previsoka, špeku-lativna zavarovanja, ki jih dobimo pri velikih zavarovalnicah pogostoma, so pri naših krajevnih združnih organizacijah izključena. Pri velikih zavarovalnicah je vedno merodajna le mrtva črka »Pravil-nika«. Kako lahko se zgodi, da kak za-varovanec nehoti in nevede kaj zagreši proti enemu ali drugemu številnih para-grafov in posledica? Le vprašajte prija-telja Bogomila, kaj se mu je pripetilo!

Bogomil: Ker nisem naznanil bo-lezni konja v teku 3 dni in ker sem po-klical drugega živinozdravnika, kakor pa ga predpisuje zavarovalnica, so mi od-rekli odškodnino. Da stoji vse to v pogojih zavarovanja sem izvedel šele pozneje; saj kdo izmed nas bi pa prečital vse tiste dolgovne pogoje!

Valentin: Pripominjam, da imajo tudi krajevne zavarovalnice svoja pravi-la (statut); a ta so kratka in vsakemu človeku razumljiva. Če bi pa kaka stvar ne bila jasno in točno izražena, pa odlo-čuje o njej načelstvo in če treba ves zbor zavarovancev. Ravno pri živinskem zavarovanju se dogajajo časih prav čud-ni primeri, na katere pravila niso mi-slila. V takih primerih pravijo gospodje pri velikih zavarovalnicah kratko malo tako: »Želo nam je žal, da vam moramo odreči odškodnino, toda po našem statu-tu to ni drugače mogoče.« Pri krajevni za-varovalnici pa poreko — seveda če ni zavarovanec v glavnem sam zakrivil ne-

sreče — tako: »Nesreča se je zgodila, škoda je tu; kar se je danes pripetilo tvojemu sosedu, se jutri lahko zgodi te-bi — zato dovolimo odškodnino.« Koli-kokrat se zgodi, da živina zboli in je le malo upanja, da bi ozdravela; toda veli-ke zavarovalnice ne mignejo niti z me-zincem, da bi odstranile živali in gospo-darju povrnilo škodo! Pri krajevni za-varovalnici pokažejo ob taki priliki več razuma in srca. Na ta način pa tudi mno-gokrat rešijo še lep kosce vrednosti ži-vali. Z eno besedo, krajevne zavaroval-nice se odlikujejo z mnogimi prednostmi. Tu in tam so izvedli živinsko zavarova-nje za cele dežele. Pri bratih Hrvatih je tudi našla misel prostovoljnega kraje-vnega zavarovanja živine tu in tam plod-na tla. V ta namen so ustanovili »Osred-njo zvezo zadrug za medsebojno zavaro-vanje goveje živine«, ki ima svoj sedež v Zagrebu. Kmetovalci raznih bolj na-prednih krajev uvidevajo sami, kako po-trebno in koristno je zavarovanje živine. Tako je eno izmed najbolj premožnih in izobraženih sel, Cvetkovič pri Jastrebar-skem, ustanovilo leta 1936 tako zadrugo za zavarovanje živine. Namen te zadruga je, ne samo da odškoduje svoje člane za poginole živali, ampak tudi, da izpelje skupno cepljenje in zdravljenje živine. Zato plačuje vse živinozdravniške stroške za pregledovanje, cepljenje in zdrav-ljenje živine svojih združnih članov za-druga sama. Pri nas v Sloveniji je pa še večina kmetovalcev, ki niso pri nobeni krajevni zavarovalnici in ker bi tudi ne hoteli plačevati visokih premij velikih tujih zavarovalnic, morajo v primeru nesreče nositi sami vso izgubo.

Groga: »Jaz sem za to, da ustano-vimo tudi pri nas tako krajevno živinsko zavarovalnico!« ovfr.

Pravni nasvet

»Vknjižba brez stroškov«. M. Z.: Pri znancu nameravate najeti posojilo in ga vknjižiti na svoje posestvo. Radi bi to izvedli brez stroškov in vprašate kako Brez vsakih stroškov se vknjižba ne bo dala izvesti. V vsakem primeru boste morali plačati državno takso od zadolž-nice, od overovitve podpisa na zadolž-nici, od zemljiškoknjižnega predloga in od vknjižbe zastavne pravice. Druge stroške (advokatske, notarske) si lahko prihranite, če znate sami sestaviti za-dolžnico in če daste predlog za vknjižbo pri sodišču na zapisnik.

Ni treba posebej poudarjati pomena in važnosti svinjereje za posameznika, kot za celotno narodno gospodarstvo. Naš gospodar želi izboljšati svoje blago, da bi veliko vzredil s čim manjšimi stroški in veliko priredil. V današnjih dneh je tudi v svinjereji potreba po proizvodnji še večja in še bolj pereča kot kdaj koli prej.

Dolgo smo pričakovali rešitve od pasme. Danes moramo mirno reči, da so si v glavnem vse pasme, ki jih imamo v Sloveniji, precej podobne, tako v kvalitativnem kot kvantitativnem oziru. Nič več ni na mestu ozkosrčna zahteva po dolgih, ali zopet po kratkih ušesih, po dolgem ali kratkem rilcu. Vse te lastnosti in znaki so sicer do neke mere v zvezi z ostalimi pasemskimi svojstvi, niso pa neločljive. Zato je danes važno, da si odбирamo tip živali, ki bo odgovarjala našim prilikam in zahtevam, opustimo pa različne formalnosti, katerim tudi drugod ne pripisujejo več važnosti!

Pri negi prašičkov moramo začeti zelo zgodaj, sicer je velikokrat prepozno! Že k breji svinji naj gospodinja večkrat pogleda v svinjak, da jo spozna in se ji privadi. V začetku je svinja nezaupljiva in boječa, pleše po svinjaku in se stiska po kotih. Sčasoma postane zaupljivejša in na prigovarjanje in čebljanje se tudi vleže. Tako se svinja privadi in bo krotka tudi ko bo kotila.

Nekaj tednov preden se ji stečejo dnevi, začne pripuščari, vamp se ji spusti, postane vdrt in dober dan pred kotitvijo dobi mleko. V tem času je svinja mirna in veliko leži. Kakih 12 ur pred porodom postane nemirna, brska po svinjaku in vso steljo znaša na kup — svinja znaša gnezdo. V nanešeno gnezdo se vleže, nekaj trenutkov miruje, nato zopet vstane, vse razmeče in znova znaša. Precej je razburjena, praska po zidu in stenah ter zopet prisluškuje. Sedaj ne vidi rada človeka in jo pustimo pri miru. Pač pa je sedaj čas, da pripravimo snazne krpe, čiste škarje in nekaj trakov, da bo ob porodu vse pri rokah. Po dobrih šestih urah neumornega dela se svinja vleže v nanešeno gnezdo, podviije noge ter malo zadremlje. Sedaj je čas, da iz svinjaka odstranimo steljo, ki je vsa zdrobljena in zmešana z blatom ter na-

steljemo s suho toplo steljo, ki naj ne vsebuje trhljih in ostrih predmetov, da se ne bi nežni prašički ranili. Če nastiljamo s slamo, jo je dobro prej nasekati, sicer se kaj radi prašički vanjo zarijejo, da jih svinja ne vidi in jih lahko poleže. Seno, posebno loček, ni dobra stelja, ker se prašički obrežejo. Listje je dobro, vendar naj ne bo vlažno in plesnivo.

Ko si svinja na novo postelje in se umiri, jo moramo opazovati, ker se bo kmalu začel porod. Malo pred kotitvijo večkrat vstane, pregleduje gnezdo, se zopet vleže, napenja, pomaha z repom in skoraj se koti prvi prašiček. Nestrpnost pri porodu ni na mestu. Treba je počakati, ker vsak prezgodnji poseg v naravni potek se lahko maščuje. Če pa vidimo, da se kljub popadkom porod ne začne, skušamo sami odstraniti oviro, ali pa pokličemo izkušenejšega sosedo. Če vidimo, da nalogi sami nismo kos, pokličimo takoj živinozdravnika. V začetku se še da pomagati. Pozneje, ko je že vse oteklo in morda celo zastrupljeno, tudi on ne more ničesar storiti.

Novorojenčku odtrgamo popek kake 4 prste od trebuha, s krpo ga pa pošteno obrišemo, posebno po nosku in gobčku, da bo mogel dihati. Vsaka svinja, posebno mladica, je radovedna, hitro vstane in ga hoče videti. Laja in hahlja vanj, da se človek boji, da mu bo kaj naredila. Vendar je ne smemo odrivati in ji skrivati prašička, sicer se vznemiri in v strahu za zarod lahko postane nevarna! Ko se ga nagleda se zopet vleže in prvenec dobi bratcev in sestic, da je veselje. Vse obrišemo in jim potrgamo popke. Če se kri noče ustaviti, prevežemo popek blizu trebuha s trakom, ki smo si ga že prej pripravili. Porod traja dobri dve uri, lahko se pa zavleče tudi dalj. Kmalu po porodu se svinja očisti, s čemer je porod končan. Posteljico in popkovino odstranimo iz svinjaka in jo zakopljemo, da je ne bi svinja dobila.

Mladji prašički niso tako nebolglieni kot bi si človek mislil. Komaj so se skotili, pa se že živahno prerivajo in iščejo hrane, ki jim jo dobra mamica nudi v izobilju. Le nič dobri in obzirni niso. Prerivajo se in odrivajo slabejše bratce, močnejši si pa izberejo najboljše mesta pri prednjih seskih. Nekateri si hočejo

kar po dva séska rezervirati. Še ostre zobe uporabljajo pri tem boju za obstanek in neredko se zasadi šiljasti zobek, ki je bil namenjen tekmeu, svinji v sesek, da zaječi in skoči pokoncu.

Vsaka gospodinja si želi, da bi ji svinja vzredila prašičke, ki bi bili enako razviti, da se ne bi kupei prepirali in izbirali lepše živali iz gnezda. Že od rojstva niso prašički enako razviti in težki, posebno če je veliko gnezdo. Teža niha od 0,5 do 1,5 kg. Nekdaj so mislili, da je najboljša male prašičke pobiti, ker je z njimi le delo, ostanejo pa vedno slabi. Degenerirane svinje z ozkim krvnim sorodstvom res kotijo prašičke, ki niso sposobni za življenje. Na splošno pa ne moremo trditi, da so mali prašički po naravi manj vredni in da ne bodo uspevali. So že imeli pred porodom slabši položaj in marsikaj se more še popraviti. V naravi prašičkov samih je, da se pulijo za prve seske, ker je tam več mleka. Seveda si jih priborijo največji in najmočnejši, ki se hitreje razvijajo, mali in slabotni pa dobijo zadnje, ter zaostajajo v rasti. Zato denimo takoj po porodu najmanjše prašičke k prednjim seskom. V nekaj tednih bo gnezdo izenačeno in kupec ne bo imel kaj izbirati. Moramo pa to takoj storiti, ker prašiček le nerad prime drugi sesek, ko se je

enega privadil. Ne smemo obupači, če se večji vračajo naprej, počasi se bodo že podali.

Kmalu postane svinja lačna in prosi hrane. Prvič ji damo kak topli napoj, pozneje pa jo krmimo prav tako kot pred kotitvijo. Hrane ji ni treba menjati, ker to večkrat škodi kot koristi. Ko bodo prašički malo zrasli in bodo terjali več hrane od matere za nenasitne želodčke, jo moramo boljše krmiti, da ne bi odstavila.

Po številu prašičkov so gnezda kaj različna. Mladice kotijo naravno manj; gnezda starih svinj so pa navadno številnejša. Pri prevesnici veliko gnezdo ni zaželeno, ker ima navadno še bolj malo mleka in jih težje odredi. Zato ji popolnoma zadostuje 6—8 mladičev. Starejše matere lahko odredijo 10—21 pujskov. Dogodi se, da svinja koti več prašičkov kot ima seskov. Pri svinji jih ne more ostati več kot je seskov, ker bi se prerivali, topli in grizli, nekaj pa bi jih le ostalo brez seska in bi shirali. Ubiti in uničiti mlado življenje je tudi težko. Te navadno vzamejo siromašni sosede na »suho rejo« in jih odredijo s kravjim ali kozjim mlekom. Vendar morajo tudi ti prašički dobiti malo materinega mleka, da se izčistijo.

(Dalje prih.)

Nekaj nasvetov živinorejcem

1. Krmí živino vedno pravilno, in to z ozirom na čas krmljenja in količino krmé. 2. Tudi napajanje je važna stvar, zato napajaj redno in v dovoljni meri, z zmerno hladno vodo, a nikoli ne živine, ki je pregreta. 3. Od delovne živine ne zahtevaj nikoli, da bi ti storila nekaj, česar po svoji moči ne zmore. 4. Ne krmí živine nikoli s plesnivo krmo ali s senom in slamo, ki vsebujeja mnogo prahu. 5. Prizadevaj si, da po pašnikih in travnikih za vsako ceno uničiš strupene rastline. 6. Varuj živino poleti sončne vročine, jeseni in pozimi pa hladnega dežja in mraza; ne dopuščaj, da bi ležala živina na mokri zemlji ali mokrem podu. 7. Prehod od suhe na svežo in od sveže na suho krmo izvrši vselej le polagoma, postopno. 8. Skrbí v vseh ozirih za največjo snago pri živini! Kidaj skrbno in pogosto, kadar vidiš, da je potrebno in nadomeščaj izrabljeni nastilj.

Krtači in štrigljaj živino, včasih jo tudi izmij z vodo, zlasti v poletni vročini. Posebno pri prašičih ti zaleže pridno umivanje za velik del krmé. Z eno besedo: Snaga pri živini je prvi in glavni pogoj njenega zdravlja in uspevanja. 9. Poskrbi tudi za svež in čist zrak v hlevu, toda tako, da živine nikoli ne izpostaviš zoprnemu in škodljivemu prepihu. 10. Nikoli se na nikogar slepo ne zanesil!

Pravni nasveti

Pomorska letalska šola. K. R. Prošnja za sprejem v pomorsko letalsko šolo v Divuljah morate vložiti do 1. septembra 1940 potom svojega vojnega okrožja. Pogoji za sprejem so bili objavljeni v Službenem listu štev. 23 z dne 22. junija 1940 Solanje traja tri leta.

Služba pri pošti. P. S. Za službo pri pošti se morate obrniti na pošto ravnateljstvo v Ljubljani, a ne več na pošto ministrstvo.

Mati, vzgajaj hčerko za bodočo gospodinjo

So nekatere matere, ki poleg svojih mladih, 14 ali 15 let starih hčerk same opravljajo vsa hišna dela.

Ko sem nekoč po oprasku stopila v neko hišo, sem videla, da je mati pomivala posodo. Drobno, suho ženico sem komaj videla izza sklada posode, ki je bil na mizi in čakal, da se obriše in spravi v omaro. Hčerka pa je sedela na dvorišču in brala neko povest.

Ko sem drugikrat prišla v hišo, je ista mati likala. Koliko pa je s tem dela, posebno še, če je družina velika, ve vsaka gospodinja in mati.

Vprašala sem po hčerki, pa mi je mati odgovorila, da je šla s prijateljico, kam, sama ne ve.

Petnajstletna hčerka je napravila tri razrede meščanske šole, v četrti razred pa jo kar nič ni mikalo, da bi šla.

No in kaj potem in kam potem s tako hčerko? Sedi doma, čaka, kaj in česa sam ljubi Bog ve. Delati ne zna in tudi noče, s tremi razredi tudi ne ve, kam bi in tako ji mineva čas.

Ali je to prav? Ali je prav, da mati pusti, da hčerka počiva od brezdelja, ko mora sama garati ves božji dan? Ali je prav, da hčerka, mlada, ne poprime za delo in ne pomaga materi, ko ve, da je to njena dolžnost?

Nekoč mi potoži neka mati: »Kaj imamo od tega, da je šla v šole? Denarja nismo imeli, da bi jih dovršila. Sedaj je bila pa ravno toliko v šoli, da ni za nobeno domače delo. Ko bi to vedela, bi dovršila domačo ljudsko šolo, potem pa bi šla h kaki šivilji ali pa bi delala doma. Sedaj pa ni za nobeno delo.«

Kje je tu krivda? Mnogo na starših. Če starši vidijo, da ne bo sredstev, do dovrši šole, v katere so otroka poslali, naj odločijo drugače. Ne letaj visoko, če vidi, da imaš šibka krila!

In če je taka hčerka ostala potem doma, ne zna prijeti za delo. Prej ni mogla, ni imela časa, ker se je učila, sedaj je postala lena.

Povesti, romani, prijateljice, morda še kako ročno delo, včasih zaradi lepšega, tako naj ji sedaj mineva mladost?

Ali naj bo to bodoča gospodinja? Bodoča žena?

Na to naj pomisli vsaka mati, v drugem pravcu naj vzgaja svojo hčer. Ko je pustila šolo, naj ima šolo doma. V sobah pri pospravljanju, v kuhinji pri štedilniku, v pralnici pri pranju perila. Mati naj hčerko z lepo besedo, s poukom in zgledom uvaja v delo, v njen bodoči poklic gospodinje.

Kako so pred leti vzgajale matere? Ko se je hčerka, četudi mlada, poročila, je ni bilo strah, kako bo v svojem novem domu, Saj je bila že več let desna roka v materinem gospodinjstvu, saj je včasih sama vse vodila, če je bila mati bolehna.

In danes? Malo je mož, vse to velja za srednje sloje, ki bi zaslužili toliko, da lahko vzdržujejo služkinjo. In če jo imajo, mora tudi gospodinja nekaj znati. Vedite, da vsaka služkinja mnogo bolj spoštuje gospodinjstvo, mnogo bolj pazi pri vsem, če ve, da se njena gospa prav dobro razume na gospodinjstvo.

Mož vzame dekleta, da si ustvari skupen dom. Ta pa bo kmalu na slabih nogah, če bo v njem kraljevala slaba, neuka in morda celo lena gospodinja.

To naj vedo matere in naj ne bodo preveč popustljive pri vzgajanju svojih hčerk za gospodinje. Hčerka naj ne bo dekla, ne, naj ima svoje prijateljice, seveda poštena dekleta, da se ob nedeljah v njih družbi zabava.

Med tednom pa naj bo pridna učenka, skrbna pomočnica svoji materi pri domačih delih.

Četudi se bo morda hčerka učila kake obrti, šla v trgovino ali kam drugam, ji bo njeno znanje, ki ga je pridobila pri skrbni materi, prišlo vedno v korist.

I. G.

KUHINJA

Juha iz koštrunovega mesa. Ker ima koštrunovo meso, nekaj neprijeten duh, ga je treba preparirati tako, da se ta neprijeten duh odstrani. Za kuhanje mesa v juhi je treba meso popariti s kropom in osvežiti v mrzli vodi. Meso pristavim potem v mrzlo vodo in mu dodam vse zelenjave, kakor goveji juhi. Poleg teh zelenjav dodam juhi še vejico

šatraja in košček lavorovega lista. Juha naj hitro zavre, tako zavreta naj se prav počasi kuha do zakuhe. Zakuhe ostanejo kot pri goveji juhi.

Jetrna juha. Oprana jetra zrežem na prav tanke rezine. Te rezine opraim na masti ali surovem maslu z dodatkom sesekljane čebule in zelenega petršilja. Ko so pridatki zarumeneli, dodam jetra in nekaj časa pražim. Nato jih potresem z moko. Ko ta zarumeni, zalijem z zelenjavino juho, ali s krompirjevko. Ko prevre, precedim juho na ocvrte ali opečene žemljine kocke, ali zakuham riž, ali dodam k juhi, ali v juho, katerekoli vrste pečenjak.

Poletna postna juha. Za to juho rabim: stročji fižol, zeleno korenino, pozemeljsko in nadzemeljsko kolerabo, korenčke, zelje ali ohrovt in solato. Fižol zrežem na rezine, obe kolerabi in korenček na kocke, zelje ali ohrovt in solato na drobne rezine. Vse te zelenjave pražim na masti, ali na surovem maslu do mehkega. Ko so zelenjadi mehke, jih zalijem s kropom in zakuham na tej juhi močnate ali kake druge žličnike.

Koštrun na štajerski način. Kos koštrunovega mesa, približno 1 kg, poparim, operem v mrzli vodi, denem v kozico in prilijem mesu 3 do 4 žlice gorke vode. To parim toliko časa, da se meso napol zmehča. Potem polijem meso z žlico razbeljene masti, mu pridenem zelenino korenino, na rezance zrezano, korenino petršilja, tudi tako zrezanega, par korenčkov na kocke ali rezine zrezanih in par krompirjev izdolbenih ali pa na kocke narezanih, vejico timijana in vejico majarona. To pražim pokrito, da se vsi pridatki zmehčajo. Če treba, prilijem še par žlic vroče vode. Omaka mora biti precej gosta, ko jo dam kot samostojno jed na mizo.

DOMAČA LEKARNA

Če imaš bolnika v hiši, imej okna odprta! Bolnik potrebuje zraka. Posebno pri vročinskih in pljučnih boleznih. Bolnik izdihuje strup, če ne odpiraš ga, vdihuje zopet in tudi tisti, ki so ob njem. Kako naj ozdravi, če vdihuje smrad? Saj ni treba, da piha nanj, še poleti ne, vendar je treba, da se zrak spreminja. Pozimi je zrak slab od zakurjene peči, bolniku odleže, ko odpreš. Treba ga je

pokriti in podstaviti predenj steno. Nekdaj so imeli v vsaki hiši leseno ogrodje, ki se je devalo na posteljo in se je uravnalo po njem posteljno pregrinjalo. To so imeli tudi za steno pri bolnikih in sploh, da se zakrije v potrebi postelja.

Vetrovi so se zaprli. Prehladil si se v noge ali si prenatrpal želodec s težko jedjo. Pa začne boleti in zbadati, trebuh je napet in trd. Prevrejš na olju lavorja, janeža in kumine, namoči v olju kos flanelne in teri rahloma trebuh. Sežgi lavorjevih zrn, semli in skuhaj. Ta pijača je pomagala že v prav hudih slučajih. Pomaga tudi metin čaj, janežev in kuminin, črna kava s kumino! V hudem slučaju je treba zdravnika — že zaradi tega, ker neučen človek ne ve, kaj ga je napadlo. Človek, ki je podvržen vetrovom, se mora gibati na prostem, veliko gibati in paziti na potrebne poti. Previdnost in zmernost v jedi je najboljša pomoč, da ne pride do tega mučnega stanja.

Špargelj žene na vodo in čisti kri. Dobro je če vživa špargelj vsak dan človek, katerega se loteva vodenica ali zlatenica, če se mu zapira voda ali dela kamen. Za tiste, ki imajo udnico, je špargelj škodljiv, poveča jim bolečine. Preveč špargelja v obče ni dobro. Nekateri vživajo radi zdravja veliko špargelja opoldne in zvečer. Kdor čuti, da mu dela težave, ga mora opustiti. Za vodenico iztisni sok iz surovega špargelja in vživaj — pol sladkorja pol soka — dvakrat na dan žlico. Korenino kuhaj na vinu in vživaj po par žlic na dan za bolečine v kolkih, v mehurju ali v ledvicah. Tako vino drži toplo v ustih, če te bolj bo. Kuhaj bodike s korenino vred na vinu ali praži na olju do mehkega in devaj toplo na kolke in ledvice. Sok iztisni in in nastavi z ravno tolsko vinskega cveta. Ocedi, ko je stalo 14 dni in jemlji po 3 kaplje za že navedene bolezni. Ne več, ker škoduje.

Boleče dlesni izpiraj z mlačno galunovo raztopino. Zabrekle in vnete dlesni: kani v žajbeljevo tinkturo nekaj kapljic hrenovega cveta, namoči vato in izbrisi dlesne z njo. Poplakni z gomično izkuho.

Na desni strani bode. Po hitri hoji ali po kašlju se pojavi bodeča bolečina. Če se vlečeš mine. Pazi, da nisi zaprt in da ne uživaš premastnih jedi.

Za ušesom se cedi. škrofuloznim otrokom se izceja rada neka mokrota za ušesom. Ni nevarno in je treba samo umivati z gomično izkuho in osušiti z vato.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Kranj. Na rednem ponedeljskem sejmu 29. julija je dosegla živina naslednje cene: Voli I. 9.25, II. 8.50, III. 7.25; telice I. 9.25, II. 8.50, III. 7.25; krave I. 8.50, II. 7.25, III. 6; teleta I. 9, II. 8; prašiči špeharji 12—13, pršutarji 11—12 din za kg žive teže. Surove kože goveje 12—14, telečje 18—20, svinjske 6—8 din za kg.

Litija. Po podatkih od 1. avgusta so cene v litijskem okraju približno sledeče: Voli I. 8.25, II. 7, III. 6.50; telice I. 8, II. 7, III. 6.50; krave I. 8, II. 7, III. 4.50; teleta I. 9.50, II. 8—8.50; prašiči špeharji 11—12, pršutarji 10 din za kg žive teže. Surove kože goveje 11—12, telečje 18 do 20, svinjske 4—6 din za kg.

Krško. Konec meseca julija poročajo, da so bile cene živine v okraju naslednje: Toli I. 8—9, II. 7—8, III. 6.50; telice I. 7.50, II. 7, III. 6.50; krave I. 7, II. 6.50, III. 5—6; teleta I. 9, II. 7.50—8; prašiči špeharji 11.50, pršutarji 10 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 12, telečje 16, svinjske 10 din za kg.

Metlika. Na semanji dan 16. julija so plačevali živino po tehle cenah: Voli I. 8.50, II. 7.50, III. 7; telice I. 6.75—7, II. 6.50, III. 6; krave I. 7—7.75, II. 6.75, III. 6.50 din za 1 kg žive teže. Mladi prašiči so šli po 180—350 din komad.

Maribor. Po poročilu z dne 30. julija je dosegla živina na sejmu sledeče cene: Voli debeli 7—8, poldebeli 6—7, za plemo 6.50—8, biki za klanje 5—7, krave plemenske 5.50—7, klavne debele 6—7, klobasarice 4—5; mlada živina I. 7.75, II. 7, III. 6.50; teleta I. 7.50, II. 6 din za 1 kg žive teže. — Na svinjskem sejmu so bile cene: mladi prašiči 5—6 tednov stari komad 110—145, 7—9 tednov 150—200, 3 do 4 mesece 210—320, 5—7 mesecev 350 do 470, 8—10 mesecev 480—610, 1 leto 750 do 920 din; na vago 1 kg žive teže 8—10.50, 1 kg mrtve teže 12—15 din.

Ljutomer. Konec julija poročajo o naslednjih živinskih cenah v ljutomerskem okraju: biki II. 5.50—6.50, III. 4—5; telice II. 6—7, III. 4.50—5, krave II. 4.50 do 5, III. 3.50—4; teleta II. 5—6, prašiči pršutarji 8—9 din za 1 kg žive teže.

Konjice. Po podatkih od 27. julija so bile cene živine v okraju take: Voli I. 9, II. 8, III. 7; telice I. 8, II. 7, III. 6;

krave I. 7, II. 6, III. 5; teleta I. 9, II. 8, prašiči špeharji 14, pršutarji 14 din za 1 kg žive teže. — Surove kože goveje 20, telečje 15, svinjske 6—7 din za 1 kg.

CENE

Ljubljana. Žito: pšenica 2.90—3.10, rž 2.50—2.70, ječmen 2.50—2.70, oves 2.90—3, proso 2.90—3.60, koruza 2.40—3, ajda 2.40—2.60, fižol ribničan 5—5.50, prepeličar 6.75—7 din 1 kg. — Mlevski izdelki: pšenična moka št. 0 4.75—5, št. 2 4.50—4.75, št. 4 4.25—4.50, št. 6 4 do 4.25, kaša 4.50, ješprenj 4.50, otrobi 1.85 do 2.25, koruzna moka 3, zdrob 4, pšenični zdrob 5.50, ajdova moka 5—5.50, ržena oka 4 din za kg.

Drva: trda 1 prm 155—165, žagana 170 do 180, mehka 85, oglje 1.50—3.50 din kg.

Krma: seno sladko 105—130, polsladko 100—115, kisle 95—100, slama 60 din za 100 kg.

Maribor. Žito: pšenica 3, rž 2.75—3, ječmen 2.75—3, oves 2.75—3, proso 3.25 do 4, koruza 2.75—3, ajda 2.50, fižol 6 do 7 din. — Mlevski izdelki: pšenična moka št. 00 in 0g 4.25—4.50, št. 2 4 do 4.25, št. 4 3.90—4, št. 5 3.75—4, št. 6 3.50 do 3.75, št. 7 3—3.25, ajdova moka 4 do 5.50, koruzna moka mehka 2.25—2.75, ržena moka 3—3.75, koruzni otrobi 1.50 do 2, pšenični otrobi 1.75—2, koruzni zdrob 3.50—5.40, pšenični zdrob 4.50 do 5.50 din za 1 kg. — Drva: trda 1 prm 150—135, žagana 140—145, mehka drva 90—115 din, oglje 1.50—2 din kg.

LES

Po podatkih ljubljanske borze z dne 2. avgusta so borzne cene lesa za 1 kubični meter franko vagon nakladalna postaja:

smreka-jelka: hlodi I/II 240 do 290, brzojavni drogovi 220—260, bordonali 330—380, filerji 5/6 čevljev 270—310, trami ostalih dimenzij 270—320 din. — Brusni les za celulozo ne notira;

bukev: hlodi I/II od 30 cm premera dalje 140—190, hlodi za furnir od 40 cm dalje 235—305, deske-plohi naravni 300 do 600, parjeni 420—700 din;

hrast: hlodi I/II od 30 cm dalje 240 do 380, bordonali 800—900, frizi 765—965, deske-plohi 700—950 din.

PRAVNI NASVETI

Žena — trpinka, T. D. Ko ste se omožili, ste imeli lepo posestvo, ki ste ga prepisali na moža. Mož pa se je udal pijači, začel je zapravljati in kos za kosom od posestva odprodajati ter je vse pognal po grlu. Na stara leta vam preti beraška palica. Vprašate, kaj bi storili, da rešite, kar se še rešiti da. — Hitro pojdite na sodišče in predlagajte, da se mož zaradi pijančevanja prekliche. Kovejte vse točno, koliko je zapravil in predlagajte tudi priče, ki bodo to vedele potrditi. S tem se bo preprečilo vsaj nadaljno zapravljanje. Tistega, kar je mož prodal, seveda ne boste mogli dobiti nazaj. Če je vam nerodno predlagati preklicno postopanje zoper moža, prosite pri občini, da občina pošlje tak predlog sodišču.

Odškodnina za telesno poškodbo, K. A. Vprašate kakšno odškodnino lahko zahtevate za poškodbo, ki vam jo je prizadejal vaš sovaščan. — Tisti, ki koga telesno poškoduje, je dolžan poškodovanca plačati stroške za zdravljenje, za izgubljeni ali pa tudi za bodoči zaslužek, ki ga poškodovani izgubi, ako je postal vsled poškodbe nezmožen za delo in dalje primerno odškodnino za bolečine. Če se z lepa ne poravnate, lahko poškodovalec tožite za odškodnino.

Zavarovalnina za prodano nepremičnino, M. F. L. — Kupili ste na javni dražbi hišo. Takoj ste plačali zavarovalnici za to leto zapadlo zavarovalnino. Sedaj vas pa terjajo že za dve že pred dvema leti zapadli zavarovalnini, ki jih nočete plačati, ker teh plačil niste prevzeli na sodišču. — Vaš prednik je imel z zavarovalnico sklenjeno zavarovalno pogodbo. Po enem členu te pogodbe pa je bilo določeno, da pri prodaji hiše (prostovoljni ali prisilni) preidejo vse pravice in dolžnosti na pridobitelja. Tekom enega meseca po nakupu, odnosno odkar ste zvedeli, da je imel vaš prednik hišo zavarovano, ste smeli zavarovalno pogodbo odpovedati. Ker pogodbe niste odpovedali, pač pa plačali za to leto zapadlo premijo, morate plačati tudi ostali dve še neplačani premiji.

Sporne pravice na prostoru za hišo, P. J. S. B. — Vaš svet sega do sosednega hišnega zidu. Pred 15. letom je sosed za zidom na vašem svetu napravil jarek za odtok vode, kar mu niste branili. Pred 5. leti je podaljšal streho za pol metra v vaš svet, čemur ste se upirali, pa ni nič pomagalo. Letos pa je napravil kuhinjo in izkopal veliko okno v zid, ter ne dovolj, da bi vi na svojem prostoru ob hiši

še nakladali drva in drugo kot doslej. Vprašate, če ima sosed res pravico do prostega okna ali ne. — Prostor do sosedovega sveta je vaš. S tem prostorom razpolagate lahko po svoji volji, seveda, v kolikor ni soed na tem prostoru že pridobil kake pravice. Očividno ima sosed priposestovano pravico kapu tik za hišo. Pravico kapu v sedanjem obsegu (od za pol metra podaljšane strehe) in pravico podaljšane strehe v vaš zračni prostor pa bo priposestoval tekom nadaljnjih 25 let. — V svoj zid sosed ni smel napraviti okna, ker ste ob tem zidu tekom zadnjih 30 let nemoteno nakladali drva in ste s tem pridobili že služnostno pravico zlagati drva ob sosedovem zidu. Zato vam sosed sedaj, ko je okno napravljeno, ne more prepovedati, da ne bi na svojem prostoru še v bodoče zlagali drva in drugo. Paziti pa morate, da mu šip v oknu ne razbijete. — Pravico do jarka za hišo na vašem svetu bo sosed priposestoval po nadaljnjih 15. letih.

Mož na orožnih vajah, K. M. Ne moremo vam povedati, kdaj bodo vašega moža odpustili iz vojaške službe. Dokler bo vojaška oblast kmatrila za potrebno, bo pač moral ostati v vojaški službi. Samo potreba pri posestvu še ni zadosten razlog, da ga oprostijo. Če zahteva korist domovine, mora vsak državljani doprinesti potrebne žrtve.

Gradnja vodovoda, J. M. Če občina gradi vodovod, bo že znala pravično razdeliti prispevke občanov ali pa osebno delo. Navadno se to stori v sorazmerju z davki. Mogoče je pa tudi kak drug način. Upamo, da se sedaj ne boste sprli radi dela pri gradnji vodovoda, ki vam je kakor sami pravite, tako potreben.

Drevje ob meji, I. K. Sosed namerava zasaditi ob vaši meji sadno drevje. Vprašate, koliko daleč proč od meje sme drevje zasaditi. — Kakšnega predpisa o razdaljah sadnega drevja od sosedove meje ni. Sosed mora pač gledati, da z zasaditvijo drevja ne bo posegal v kakšne vaše pravice n pr loja pri oranju ob meji, obračanju živine itd., če jih imate na njegovem zemljišču. Ker ima vsak sosed pravico, da poreže veje sosedovega drevja, ki segajo v zračni prostor nad njegovim zemljiščem in ker sme obsekati korenine, ki rastejo v njegovo zemljo, bo sosed gotovo toliko previden, da bo zasadil sadno drevje v primerni razdalji od meje. Radi sence in škode, ki bi jo ta povzročala, bi mogli le tedaj nastopiti proti sosedu, če bi presegala običajno mero in bi bistveno ogrožala običajno rabo vašega zemljišča.